

Potopiću ovaj splav s Freudom: Goran Pećanac i njegovi ekstremi

Pećanac je iz borilačkog sporta izašao kao što zmija mijenja kožu – bez imalo sentimentalnosti. I dobro da jest. Za ono što on ima za reći, borba u kavezu bila je tek metafora. A metafore, kad si stvarno pisac, ne ostaju samo metafore



Izvor fotografije: Prometej.ba

Tko je i što je Goran Pećanac, bilo mi je jasno već od prve njegove kolumne na Telesportu. U tom prepoznavanju bilo je elemenata narcističkog dosluha, onog o kojem i sam piše. Ono što je radio s borilačkim sportom nije bilo sportsko novinarstvo. Bio je to esej maskiran u izvještaj, filozofija prerusena u analizu borbe. Čitajući ga, mislio sam: da pišem o MMA-u, pisao bih ovako. Ali nisam, jer nisam mogao pisati tako. Zadovoljio sam se mjestom komplementarnog narcisa. On je ja. Radi ono što ja ne znam, a što volim čitati. Neka se on znoji nad tipkovnicom, moje je da ga ponekad pohvalim za taj trud – svi sretni i zadovoljni.

Neću nimalo pretjerati – ama baš nimalo – ako kažem da je Goran Pećanac najbolji novinar kakvog je MMA ikada imao. I to ne samo u našem jeziku, nego i šire. Nije to neki plaho golem kompliment. Kao da si najbolji hokejaš na otoku Hvaru. Sport je mlad, a novinara malo. Većina pisanja o MMA-u svodi se na grupie-fan bazu, na dječeačku fascinaciju onima "jačima", na tračeve i budalaštine, na isprazna moraliziranja. U posljednje vrijeme, bogme, i na autonomne kreacije ChatGPT-a. Pećanac je unosio vrijednost koju su ljudi prepoznavali. Ponekad sam dijelio njegove kolumne ljudima koji uopće ne prate MMA, i svi bi jednako bili zadivljeni. Zato mi je, kao čitatelju, žao što se toga batalio. Ali samo na prvu. Bilo je neminovno.

MMA – perjanica trumpizma

Današnji MMA ne zaslužuje novinara takvog kalibra. Iz dana u dan postaje perjanica trumpizma. Unutarnje biće Gorana Pećanca sagrađeno je na ruševinama Sarajeva iz prve polovice devedesetih, na idealima većima od života. Takav ne može vječno pratiti sport u kojem jedini ideal postaje novac. Pogotovo ne u vrijeme kad fašizam u Americi ne samo da kuca na vrata, nego i mijenja zakone. Kad po Los Angelesu šalje svoje lovce na glave i tjera ljude latino podrijetla u skrovišta. Larry David bi rekao: *The Diary of Anna Franco*. A borci šute. Uključujući i borce latino podrijetla, ali "legalne". I jedva čekaju nastupiti na UFC event u dvorištu Bijele kuće, s Trumpom u prvom redu. Arhetip hrabrosti? Ma možeš misliti. Svi bi htjeli biti novi Muhamed Ali, ali nikako da shvate da za to treba više od čvrstih šaka.

Uostalom, takva erudicija i takav dar za rečenicu ne mogu zauvijek ostati u oktagonu. Pećanac previše odskače. To je kao da Mozarta natjeraš da na sintisajzeru prati Nihada Fetića Hakalu pod šatorom Grmečke koride. Pećanac je iz borilačkog sporta izašao kao što zmija mijenja kožu – bez imalo sentimentalnosti. I dobro da jest. Za ono što on ima za reći, borba u kavezu bila je tek metafora. A metafore, kad si stvarno pisac, ne ostaju samo metafore.

Raspotočje gori

Čitajući osvrte na njegovo prvo djelo, pomislio sam: možda ga neću razumjeti. Samo ću bezveze potrošiti pare na knjigu. A i da je tako, to nije njegov problem. Potkrijepio je to na jednom mjestu arogantnim citatom Ghostface Killaha iz Wu-Tang Clana – arogantnim u najboljem smislu te riječi. Ipak, onog trenutka kad sam ga počeo čitati, nestao je strah. Možda je njegovo pisanje u svijetu psihoanalitičke literature cringe, kako i sam tvrdi. Možda i jest diletantsko. Ali upravo je u tome caka. Pećanac piše pitko. Ima dar dobrih pisaca da pojednostavi stvari i nešto vrlo stručno približi smrtnicima. Ne pokušava komplicirano učiniti još složenijim. Ono što radi nije stručna literatura. Nije filozofija. Nije aktivizam. Nije ni književnost. A opet je sve to pomalo. I nešto više. Rap, metal, turbo-folk. Njegovo vlastito. I baš tu leži vrijednost.

Nakon uspješnog prvijenca *Kapitalizam i smrt*, koji je doživio drugo izdanje, uslijedilo je njegovo drugo djelo: *Raspotočje gori*. Podnaslov glasi: Psihoanaliza i svakodnevni ekstremisti. Važno je napomenuti da je dozvolu za naslov dobio od Seje Sekimona osobno. Važno je to i njemu jer ono što radi sa svojim pisanjem opasno podsjeća na ono što su "Primitivci" nekoć radili u glazbi. To jalijaško spajanje "visokog" i "niskog". Jako je teško u istoj knjizi kombinirati stihove Stojke i njezina hita *Potopiću ovaj splav*, rame uz rame s Brandchaftovim konceptom patološke prilagodbe, i na sve to nakalemiti stihove Morrisseyja – a da se pisanje ne svede na grotesknu sprdnju. A upravo u tom spoju leži rizik – i vrijednost. Tamo gdje se visoko i nisko sudare, nastaje umjetnost ili ruglo.

Žanrovski, knjiga je mjestimično bliska romanu, iako se svim silama opire toj pripadnosti. Znanstveno, obrađuje staru psihoanalitičku tezu: čovjek se nikada ne oporavlja od trauma iz djetinjstva. A one sežu duboko, sve do novorođenačke dobi. Tada se oblikuju prvi psihološki obrasci koji kasnije upravljaju našim mislima. Samo po tome knjiga ne bi bila posebna. To priznaje i sam Pećanac, koji ponekad u samokritici ide i predaleko. Vrijednost i originalnost leže drugdje: u njegovoj biografiji. Suptilno utkana na početku svakog poglavlja, prizvana u sjećanjima s psihoanalitičkih seansi. Te su rečenice mala remek-djela, kratki romani ispovjedne proze mučnih sjećanja, u knjizi koja nije roman i koja se trudi ne biti sentimentalna. A biografija Pećanca sve je, samo ne dosadna: traume djeteta ratnog Sarajeva, mladalačka delinkvencija, huliganizam Željino "Manijaka", opsjednutost metalom i raznim subkulturama, borilački sportovi – i, nasuprot tome, hipersenzibilna umjetnička duša u ringu s vlastitim demonima. I kad promatra sve to na hrpi, istinskom ljubitelju književnosti ne može ne biti žao što se od tog materijala nije rodio roman.

Goran Pećanac je pro-palestinski aktivist. Oko tog sukoba, kako i sam kaže, zauzeo je paranoidno–shizoidnu poziciju. Za razliku od mene, koji sam zauzeo depresivnu. Ja nisam bio ni na jednom prosvjedu. Osim jednog objavljenog eseja, te se teme nisam dotaknuo – što ne znači da je nisam u sebi proživljavao. Nismo birali. Pozicije su izabrale nas. Okolnosti koje živimo i koje smo živjeli. Dijete ratnog Sarajeva gotovo je osuđeno poistovjetiti se s djecom Gaze. Dijete ratnog Zagreba osjeća potrebu spuštati loptu na zemlju i razbijati crno-bijele slike svakog sukoba. Jer u paranoidno–shizoidnoj poziciji većine, osobito 1993., kad počinje bošnjačko-hrvatski sukob, ja sam taj koji strada.

Čitajući ovu knjigu sjetio sam se Kišova savjeta mladim piscima: ne bavite se psihoanalizom, to nije vaš posao. I nigdje se to tako dobro ne reflektira kao kod Pećanca. Upravo je njegovo znanje i opsesija psihoanalizom i dar i prokletstvo. U svijetu u kojem smo svi programirani od djetinjstva, fikcija lako postaje suvišna. Za pisca ponekad vrijedi: manje je više. Mene je to pravilo odvelo dalje od vlastite opsjednutosti Jungom. Pećanca nije. I dobro je da nije – jer na tom tragu stvara hibridni žanr koji vrijedi čitati. On ostaje u psihoanalizi. Ali psihoanaliza, kroz njegovo pero, postaje književnost.

Patološko prejedanje

Meni je ova knjiga važna iz sasvim intimnog razloga. Naime, u njoj se Pećanac pozabavio temom koja me okupira cijeli život. I vjerujem, ne samo mene nego i mnoge druge. Unatoč tome što sam s njom opterećen, nisam imao što napisati o tome, svjestan njezine kompleksnosti. Tu je temu jasno naznačio izborom naslovnice za svoje prvo djelo *Kapitalizam i smrt*, ali ju je ondje tek rubno dotaknuo. U *Raspotočje gori* raspisotijlo se do kraja. Riječ je o sindromu opsesivnog prejedanja, ili kako bi on to rekao u naslovu prvog poglavlja: Mala samoubojstva. To je tema koja nije dovoljno obrađena u znanosti, gurnuta pod tepih i nikada ozbiljno shvaćena. Svede se na riječ koju bi u Bosni rekli "poguzija". Voli čovjek pojesti i – jebiga. No je li to doista tako? Je li to doista samo ljubav prema hrani ili oblik zadiranja? Je li istina ono što Pećanac kaže: "Patološko prejedanje uvijek je pokušaj da se kaos ostavi pred zidovima"?

S Goranom dijelim sličnu dijagnozu: obojica smo svakodnevni ekstremisti. I baš to, paradoksalno, jest ono što nas ubija i spašava. Znamo se dovesti u red. Znamo se hranom ubiti, sportom preporučiti. Najjača zabluda glasi: kile se lako dobiju, a teško izgube. Stvarnost je obrnuta. Teže ih je dobiti nego izgubiti. Mnogo teže. Ako znaš osnove nutricionizma i u sebi imaš ekstremista, gubitak je jednostavan. Otprilike svakih pet godina dođem do faze kad se moram ponovno pokrenuti. I ne – kile se ne vraćaju brzo. Vraćaju se polako. Jo-jo efekt još je jedna zabluda. Ono što izgubim za pet mjeseci vraća se pet godina. Ali džaba sve – ekstremizam nije rješenje. Uvijek dođe neka životna trauma, nestane volje za treningom i kažem sebi: nisi, rođače, mašina – opusti se malo, vrijeme je za Smoki. I tako to krene.

Svatko ima svoju Ahilovu petu. Meni je u određenim fazama života rekreacijska droga bio kokain – nikada ovisnost. Ovisnost sam stekao o onome što je legalno i što svako dijete jede. Smoki je vrlo opasna droga. Vrlo, vrlo opasna. U kombinaciji s Haribo gumenim bombonima i Kinder čokoladicama može te dovesti do ruba. Da ne spominjemo njezino veličanstvo – kanticu Linolade u krilu i žlicu u ruci. Precizni potezi – opsesivno–kompulzivni. Valja uvijek zagrabiti bijeli dio u istoj količini krali i crni. Kad šećer zvizne u krivotok, a prethodno si stvorio podlogu baš nimalo zasićenim masnoćama iz Smokija, uhvati te blaženstvo: mama, tata, sve vam opraštam. Može Goran Bare opjevavati svoje demone s heroinom koliko hoće. On i njegove teške boje? Tko se nije barem jednom u životu rasturio s vrećicom od 300 grama Smokija, a poslije toga uhvatio kanticu Linolade – ako mene pitate, sve je to poza. Nema tu narkomana.

Smiješno? Upravo u tome leži problem. Svima je smiješno – osim onima koji su se s tim borili. Da nije bilo opsjednutosti MMA-om, strasti za treningom i tog svakodnevnog ekstremista koji se prebacuje u spartanski režim, pitanje je bih li danas uopće bio živ.

Hoće li ova knjiga nekome pomoći da pronađe ravnotežu? Neće. Nije ni meni. Hoće li pomoći nekome da shvati samoga sebe? Teško. Svaka trauma koja uzrokuje problem patološkog prejedanja individualna je. Čak i ako imamo urođeni dar samorefleksije koji nam omogućuje da kopamo po sebi tražeći uzroke, lako se može dogoditi da ostanemo praznih ruku. Uzroci našeg problema mogu sežati sve do doba kad smo bili dojenčad. U razdoblje na koje nemamo sjećanja.

Zašto je onda treba čitati? Zato što je ponekad lijepo znati da nismo sami. I nismo krivi. I zato što je Goran Pećanac izvanredni stil pisanja koji nije mogao strpati u žanrovsku ladu – osim u onu jednu: vrhunske umjetnosti.

Armin Harambašić, Prometej.ba

(POD) RAZNO

Najljepše ljubavno pismo u povijesti samostalne i neovisne Hrvatske

Od naroda mosta do naroda geta

Dženana Hadžihafizbegović: Između književnosti i novinarstva ne postoji

Born to be Njonjo

ARHIVA



IZDVOJENO

01.09.2025
Vjerski nacionalizam kao posljedica duhovne bijede

13.08.2025
Almin Kaplan: O televizoru

05.08.2025
Micelij mržnje: Daniella Weiss, Ohad Naharin i mi ostali

21.07.2025
Tarik Haverić: Dobro jutro, Kolumbo!

DEPOSITUM SENTENTIAE

Amos Oz
Ernesto Sabato
Miroslav Krleža
Николай Бердяев
Ivo Andrić
Dietrich Bonhoeffer
Friedrich Nietzsche
Filip David (English)
Fjodor Mihailovič Dostojevski
Nikos Kazantzakis
Meša Selimović
Voltaire
Marko Vešović
Ivan Supek
Erich Fromm
Danilo Kiš
Leszek Kolakowski



BEZDAN | VIJESTI

06.11.2023
Opet on ono svoje

17.10.2022
Kako se boriti za građansku državu: vodič od 7 tačaka

28.04.2020
Portal Antimigrant: poziv na otvaranje logora i progon migranata poput

18.06.2016
Prilozi za novu Antologiju suvremene hrvatske gluposti: Kolinda i ekipa o

ARHIVA

- VIJESTI >
- OSVRTI >
- LJUDI I KRAJEVI >
- DRUŠTVO I ZNANOST >
- KULTURA >
- POVIJEST >
- INTERVJU >
- PRIJEVODI >
- COPY/PASTE >